

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur*'unda Otobiyografik Açılımlar

Saniye KÖKER*

ÖZ

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* romanı, yazarın yaşamından önemli izler taşımaktadır. Bu izler özellikle romanın kahramanlarında, mekânlarında, izleksel kurgusunda oldukça belirgindir. Ancak *Huzur*, otobiyografik romanlarda bulunması gereken özelliklere bütünüyle sahip değildir. Bu özelliklerin başında yazar-anlatıcı özdeşliği gelir. İkinci olarak anlatıcı birinci tekil şahsıyla (ben) konuşmalıdır. Üçüncü olarak da yazar, anlatısını gerçek yaşamına dayandırmalıdır yani kendi öz yaşam öyküsünü anlatmalıdır. Bütün bu özelliklerin *Huzur*'da olmaması *Huzur*'u otobiyografik roman kategorisinden ayırmaktadır. Bununla birlikte *Huzur*, yazarın gerçek yaşamı ile ilgili önemli ayrıntılara da vermektedir. Tanpınar, romanını gerçek yaşamına dayandırmış fakat gerçeğe bağlı kalmadan anlatmıştır. Kurgusal bir hikâyeye kendinden ilham alan karakterler eklemiş ve bu karakterleri yeri geldikçe kendisinin vekili olarak sunmuştur. Tanpınar kendi duygu, düşünce ve yaşantılarını vekili konumunda olan kişiler vasıtasıyla romanda dile getirmiştir. Bu nedenlerden dolayı *Huzur*, doğrudan otobiyografik bir roman olarak değil, otobiyografik açılımlar sergileyen bir roman şeklinde değerlendirilebilir. Bu çalışmada Tanpınar'ın gerçek yaşamı referans alınarak bu yaşamın *Huzur* romanındaki yansımaları değerlendirilecek ve bu bağlamda romanın otobiyografik kimliği irdelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Ahmet Hamdi Tanpınar, Huzur, Otobiyografi, Roman, Otobiyografik Roman.

Autobiographical Openings in Ahmet Hamdi Tanpınar's *Huzur*

ABSTRACT

Ahmet Hamdi Tanpınar's novel *Huzur* carries significant trails of the author's life. These trails are quite obvious in the heroes, places and thematic fiction of the novel. However *Huzur* doesn't have all the characteristics that should be found in autobiographical novels. Of these characteristics author-narrator identity comes the first. Secondly narrator should speak in the first person singular (I). Thirdly author should tell his life story. Not having all these characteristics distinguishes *Huzur* from the category of autobiographical novel. However in *Huzur* there are important details about author's real life. Tanpınar based his novel on real life but told it without being tied to reality. He added his self-inspired characters to a fictional story and whenever possible he presented these characters as his representative. Tanpınar expressed his own thoughts, feelings and experiences through these representatives in his novel. Because of all these reasons *Huzur* is not directly considered as an autobiographical novel but a semi-autobiographical novel that exhibits autobiographical openings. In this study the real life of Tanpınar will be evaluated and the reflections of this life in the novel of *Huzur* will be evaluated and in this context the autobiographical identity of the novel will be examined.

Keywords: Ahmet Hamdi Tanpınar, Huzur, Autobiography, Novel, Autobiographical Novel.

1. Giriş

Bir kişinin kendi yaşamını anlatan ve kişiliğinden ayrı düşünülemez olan otobiyografi, sadece bir türün değil aynı zamanda insanın bütün bir hayatını vakfederek yaptığı işin de adıdır. Bir bakıma kişinin bütün bir hayatı boyunca yapmış olduğu iş onun otobiyografisini ortaya koyar (Olney, 1972, s. 3). Müstakil bir tür olarak otobiyografi, bir yaşamın söz veya yazı ile anlatılmasından çok daha büyük bir anlama işaret eder. Bir insanın elinden çıkan, dilinden dökülen, ruhundan taşan, düşüncesinden yansıyan her şeyde açık veya kapalı bir yaşam öyküsü saklıdır. Bu yaşam öyküsü, o kişinin kendisi tarafından dile getirildiğinde otobiyografi türü ortaya çıkmış olur.

Gerçek bir yaşam öyküsünün anlatıldığı otobiyografilerde yazar, kendi yaşamını doğrudan anlatmak yerine kurmaca bir türde dile getirirse otobiyografik roman yazmış olur. Gerçek bir yaşam öyküsünü gerçeğe bağlı kalarak anlatan otobiyografi ile gerçek bir yaşamı kurmaca yoluyla anlatan otobiyografik roman, anlatıyı kaleme alan şahısların aynı kişiler olması yönüyle ortak bir noktada birleşir. Başka bir deyişle yazar ile hakkında öyküsü anlatılan kişi her ikisinde de aynıdır. Bu durum aynı zamanda anlatıcı ile yazar özdeşliğini de beraberinde getirir. Kurmaca bir tür olan romandaki olayların, kişilerin, düşüncelerin yazarla birebir ve doğrudan ilişkilendirilebilmesi o romanı otobiyografik bir zemine taşır (Narlı, 2009, s. 902). Otobiyografik roman yazarı, kendi yaşamını anlattığı için *ben* şahsı ile konuşur, olaylara, durumlara *ben* şahsının penceresinden bakar.

* Dr. Öğr. Üyesi, Kayseri Üniversitesi, saniyekoker@kayseri.edu.tr

Makalenin Gönderim Tarihi: 27.11.2021; Makalenin Kabul Tarihi: 01.03.2022

Ahmet Hamdi Tanpınar'ın *Huzur* (1949) romanı hakkında yapılan değerlendirmelerin çoğu *Huzur*'un Tanpınar'ın yaşamından, duygu ve düşünce dünyasından izler taşıdığı, bu yüzden romanın otobiyografik bir karaktere sahip olduğu yönündedir. Böyle olmakla birlikte *Huzur*, teknik açıdan otobiyografik roman şeklinde yazılmamıştır. Yazar (Tanpınar) ile anlatıcı arasında birebir ilişki olmadığı gibi, romandaki kişi ve olaylar da yazarın yaşamı ile doğrudan ilişkili değildir. Ayrıca romanın üçüncü tekil şahıs (O) tarafından anlatılması *Huzur*'u daha ilk başta otobiyografik roman türünden ayırmaktadır. Otobiyografik yazınlar hem zaman hem de karakter olarak bütünüyle bir yaşamı sunarken aynı zamanda, otobiyografi yazarından görebildiği kadarıyla tam olarak kendisini vermesi beklenir (Pascal, 1959, s. 134). Bu noktada Tanpınar, *Huzur* ile ne tam bir otobiyografi ne de tam bir otobiyografik roman yazmıştır. Çünkü “görebildiği kadarıyla” bir adamın öyküsünü değil, “görmek istediği kadarıyla” bir adamın öyküsünü anlatmıştır. Bunu da romanda kendisini temsil ettiği düşünülen Mümtaz karakteri üzerinden yapmıştır. Buna göre Mümtaz'ın, Tanpınar'ın görünen yanı değil, görmek istediği yanı olarak romanda yer aldığını söylemek mümkündür.

Tanpınar'ın *Huzur* romanı otobiyografik bir roman niteliği taşımaz. Ancak romanda anlatılanlar ile Tanpınar'ın yaşamı arasında önemli benzerliklerin olduğu görülmektedir. Bu benzerlik, *Huzur*'un otobiyografik hüviyetinin aydınlatılmasını zorunlu kılacak kadar büyüktür. Nitekim Tanpınar'ın romanı yazar/anlatıcı bağlamında bir özdeşlik taşımamakla otobiyografi özelliğini baştan kaybeder. Ancak yazarın gerçek yaşamı ile ilgili önemli ayrıntılara yer vermesi, hem anlatıcı hem de olay örgüsünün yazarın kendisine dayanması *Huzur*'un otobiyografik yönüne de ışık tutar. Bu noktada *Huzur*'u otobiyografik bir romandan ziyade otobiyografik açılımlar sergileyen bir roman şeklinde ele almak daha doğru olacaktır. Çünkü *Huzur*'da ele alınan düşünce ve kişiler gerçeğe dayanmakta fakat gerçeğe olduğu gibi bağlı kalınmadan anlatılmaktadır. Tanpınar, kurgusal bir hikâyeye kendinden ilham alan karakterler eklemiştir. Romanda yazarın bir nevi vekili olan bu karakterler, yazarın inançlarını, duygu ve düşüncelerini destekleyen kişilerdir. Kimi yerde bu vekiller, hikâye için çok önemli olmayabilir ancak hikâyenin temalarını ve argümanlarını geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır (Glatch, 2020). Dolayısıyla Tanpınar'ın, kurgusal karakterler başta olmak üzere romanındaki pek çok unsuru gerçek hayatından alarak gerçeği kurmaca boyuta taşıdığı söylenebilir. Bu açıdan bakıldığında *Huzur*'u otobiyografik açılımlar sergileyen bir roman olarak değerlendirmek mümkün olacaktır.

2. *Huzur*'un Kahramanları/Tanpınar'ın Tanıdıkları

Huzur'a otobiyografik açılım sağlayan en önemli unsur roman kahramanlarında kendini gösterir. Romanın ana kahramanlarından olan Mümtaz, Tanpınar'ın adeta kendisi gibidir. Mümtaz'ın amcasının oğlu olan İhsan, hayata bakışı ve mizacı ile Tanpınar'ı derinden etkileyen ve çok yakından tanıdığı hocası Yahya Kemal; Mümtaz'ın sevdiği kadın Nuran ise Tanpınar'ın asistanlık yıllarında birkaç kez gördüğü genç ve güzel bir kadındır (Kaplan, 1987, s. 37-38). Romanda bilhassa Mümtaz karakterinin Tanpınar olabileceğini, diğer roman kişilerinin de hayatta az çok benzerlerinin bulunabileceğini gösteren güçlü argümanlar vardır. Örneğin başkahramanlardan olan Mümtaz'ı bazen çocukluğunun hatıraları arasından konuşan Ahmet Hamdi olarak, bazen vaktinin büyük bir kısmını sahaflarda geçiren fakülte hocası olarak, bazen de ve hatta çoğu kez kendi içinde gizli kalmış yönlerini açığa vuran bir Ahmet Hamdi Tanpınar olarak görmek mümkündür (Gündüz, 2012, s. 451). Kaplan'ın ve diğer araştırmacıların tespitleri göz önüne alındığında *Huzur*'un kahramanları ile Tanpınar'ın tanıdıkları arasında önemli benzerliklerin olduğu görülür.

Romanın kahramanları aynı zamanda Tanpınar'ın düşüncelerini yansıtmak için seçilmiş birer figür gibidir. Bu kahramanlardan Nuran ile Mümtaz, eski ile yeni değerler arasında tereddüt ve bir nevi vicdan azabı yaşayarak romanın psikolojik dokusunu oluştururken, özellikle “kendi paylarına düşen büyük şüphenin kişiliklerini içten içe kemirmesini” (Işın, 2003, s. 19) yaşayan kişiler olarak Tanpınar'ın romandaki vicdanı olmuşlardır. Nuran, “Tanpınar'ın her zaman yeniyi savunan ama Mümtaz'ın eskiye bağlılığı karşısında direnemeyen” (Aydın, 2002, s. 131) bir yanını oluşturan karakter olarak romandaki yerini almıştır. Tanpınar'a göre yeninin ve millinin bayrağı olan hocası Yahya Kemal, “kendi realitelerimize geniş ve esaslı şekilde dönüş, kendimizi ciddiye alma hülasa kendimiz etrafında bir edebiyat” (Tanpınar, 1995, s. 45) kurma isteğiyle romanda İhsan karakteri ile temsil edilmiş gibidir. Yahya Kemal'in açtığı yoldan

ilerleyen Tanpınar, *Huzur*'da da Mümtaz'ı, hocası İhsan'ın açtığı yoldan ilerletir. İhsan'ın tarih hocası olması ve Mümtaz'ın tarihe dair bilgiler edinmesi ile gerçek yaşamdaki Tanpınar'ın ilk tarih zevkini ve bilgisini Yahya Kemal'den alması, kahramanlar aracılığıyla romanın otobiyografik yönüne ışık tutan ayrıntılardır.

3. Huzur'un Mekânı/Tanpınar'ın Mekânları

Huzur'da mekân unsurunun Tanpınar'ın yaşamı ile benzerlikler taşıyacak şekilde kurgulandığı görülür. Roman kahramanları, ana mekân İstanbul olmak üzere İstanbul'un değişik semtlerinde karşımıza çıkar. Kahramanların görüldüğü bu mekânlar ile Tanpınar'ın yaşamında yer alan mekânlar neredeyse aynıdır. Öyle ki Mümtaz'ın “düşünce ve hayallere daldığı yerler” (Kaplan, 1987, s. 38), Tanpınar'ın hayatında önemli olan yerlerdir. Minare ve camilerin şehri İstanbul'a tam manasıyla âşık olan Tanpınar için Boğaz ayrıca bir önem taşır. Burası kendine has havası, kendine has dokusu ve kendine has güzelliği ile Tanpınar'a daima farklı yaşama ilhamları vermiştir. Bir İstanbullunun, onca işinin gücünün arasında birdenbire Nişantaşı'nda, Eyüp'te, Üsküdar'da olma arzusunu çok doğal bir isteğe bağlayan yazar, bu arzuya sebep olarak İstanbul'daki tabiat güzelliğini, sanat eserini, hayat şekillerini ve bir yığın hatırayı gösterir (Tanpınar, 2000, s. 15-16). Tanpınar, İstanbul'un güzel semtlerini bir rüya ve hayal âlemi içindeymiş gibi anlatırken bunu rüyaların sınırsız olmasına dayandırarak yapar.

Tanpınar'ın önem verdiği, estetik bir unsur olarak gördüğü mekânların başında Boğaz gelir. İstanbul'un yıldızlı gecelerini, mehtaplarını, denizini, sisli havasını ve Boğaziçi'ni bir rüya atmosferi içinde anlatan Tanpınar, *Huzur*'un kahramanlarına da bu mekân içinde rüya halini yaşatır (Coşkun, 2010, s. 3). Bilhassa Boğaz'da her şeyi bir akis olarak gören yazar, ışığı, sesi bu aksin içine dâhil eder. Burada “insan bile zaman zaman bilmediği bir yığın şeyin aksi” (Tanpınar, 2018, s. 123) olabilmektedir. Tanpınar'ın, kahramanları Nuran ile Mümtaz'ın aşkını anlatırken mekân olarak Boğaz'ı kullanması tesadüfi değildir. Boğaz, Tanpınar'da mekân olmanın ötesinde sembolik bir mana taşımaktadır. Ona göre Boğaz, terkihiyle, mimarisiyle her şeyiyle “bizim”dir. Bu açıdan milli değerlerimizin bir sembolü durumundadır. Boğaz'da her şeyin insanı kendisine çağırdığını, kendi derinliğine indirdiğini söyleyen yazar, bunu bizimle beraber kurulan, bizimle beraber olan Boğaz'ın milli karakteristiğine bağlar.

Boğaz'ı milli bir değer olarak ele alan Tanpınar, *Huzur*'da buna rüya ve büyü halini ekler. Boğaz'dan bahsettiği satırlarda geçen “firuze, yıldız, berrak, mücevher” (Tanpınar, 2018, s. 219) kelimeleri aynı zamanda Tanpınar'ın estetiğinde önemli bir yer tutan kelimelerdir. Mümtaz'ın Nuran'a olan aşkında Boğaz, “mazisiyle, hiç olmazsa bazı mevsimlerde kendiliğinden ayarladığı günün saatleriyle o kadar canlı hatıranın konuştuğu değişik güzelliğiyle, hazır bir hayat çerçevesi getir(mektedir).” (Tanpınar, 2018, s. 220). Tanpınar'ın gerçek yaşamında Boğaz hakkında düşündükleri ile *Huzur*'da anlattıkları arasında neredeyse hiçbir fark yoktur.

Tanpınar'ın estetiğinin oluşumunda önemli bir yere sahip olan Antalya sahilleri, benzer bir estetik duygusuyla *Huzur*'da mekân olarak kullanılır. Bir rüya atmosferi içinde yıldızıyla, suyuyla, ışığıyla, deniziyle, havasıyla Antalya, Tanpınar'ın muhayyilesini önemli ölçüde etkiler. Aynı etki, dikkat çekici bir benzerlikle Mümtaz'da da görülür. Çocukluğunda Akdeniz'e gelen Mümtaz, vaktinin çoğunu sahil kenarında denizi seyrederek, dalgaların sesini dinleyerek geçirir (Coşkun, 2010, s. 8). Burada derin hülyalara dalan Mümtaz, *Antalyalı Genç Kızın Mektup* makalesini yazan ve Antalya'nın sahillerine, denizine, dalgalarına bakarak yavaş yavaş hülya adamı olduğunu söyleyen Tanpınar'ın adeta bir yansıması niteliğindedir.

4. Savaşın Gölgesinde Geçirilen Çocukluk Yılları/Mümtaz ve Tanpınar

Ahmet Hamdi Tanpınar, babasının Anadolu memuriyetleri dolayısıyla bir yerde sürekli olarak kalamamıştır. Uzun süren yolculuklar, aniden ayrılmaların verdiği hüznler dolayısıyla Tanpınar, henüz çocuk denecek bir yaşta hayatına daha dikkatle bakmayı öğrenmiştir (Nabi, 1976, s. 43). Çocukluğunda kendisini derinden etkileyen olay ve durumlar, Tanpınar'ın romanının bilinçaltı bölgesini oluşturur. Nitekim Birinci Cihan Harbi'ne çocukluk çağlarında tanık olan Tanpınar o dönemin kendinde yarattığı inkırazları, *Huzur* romanında Mümtaz'ın ağzından kendi estetiğine uygun bir tarzda anlatır. Mümtaz'ın savaş gölgesinde geçen çocukluğuna ait izlenimleri ile savaş yıllarını yaşayan Tanpınar'ın izlenimleri arasındaki benzerlik, romanın otobiyografik açılımında önemli bir noktaya işaret eder. *Huzur*'un ilk

bölümünde savaşa dair anlatılanlar, tema açısından romanın ağırlık noktasını oluşturmada da Mümtaz'ın kişiliği ve psikolojisi üzerinde derin izler bırakacak bir içeriğe sahiptir. Savaşın anlatı boyunca kendini sürekli hissettirdiğini belirten Kara (2019, s. 21), Mümtaz'ın bireysel bunalımlarının ve psikolojik huzursuzluğunun kökeninde savaşın bu yıkıcı etkisinin olduğunu söyler. Mümtaz'ın savaşın gölgesinde geçirdiği çocukluğu ile edindiği yaşantılar, Tanpınar'ın *insanlığın topyekûn yıkımı olarak gördüğü* savaşın içeriğine uygun düşmektedir. Böylece yazar, Kara'nın da belirttiği üzere, savaş karşıtı Tanpınar ile savaş mağduru Mümtaz'ı bireysel ve psikolojik buhranlar açısından ortak bir paydada birleştirmiş, savaşın kendinde yarattığı olumsuz etkiyi Mümtaz'a yansıtarak otobiyografik belleğine bir gönderme yapmıştır. İmparatorluğun yıkılış sürecine girdiği dönemleri bizzat yaşayan Tanpınar'a göre savaş, kendisindeki izlenimleri önemli ölçüde biçimlendirici bir etkiye sahip olmuştur (Nabi, 1976, s. 47). Bu bakış açısına göre *Huzur*, Tanpınar'ın ilk çocukluk izlenimlerine dayalı olayların malzeme olarak kullanıldığı bir roman olması yönüyle, Tanpınar'ın otobiyografik kimliğine önemli bir argüman sunmaktadır.

Savaş dolayısıyla hem Tanpınar'ın hem de Mümtaz'ın bulunduğu bir diğer ortak payda da ölümlerdir. Buna göre savaş yıllarında babasını kaybeden Mümtaz ile savaşın gölgesinde yaptığı yolculuk esnasında hastalıktan annesini kaybeden Tanpınar arasında bir benzerlik vardır. Savaş sırasında tam yola çıkacakları bir vakitte silahlı saldırıya uğrayan babasının ölümü ve onu gömmek için bahçenin bir köşesine alelacele kazılan mezar, Mümtaz'ın asla unutamayacağı bir sahne olarak zihnine kazınacaktır: “Annesi yukarıda hep ölünün üstünde ağlıyordu. Kendisi bahçe kapısının bir kanadına yapışmış, büyülenmiş gibi orada ağacın dibinde çalışanlara bakıyordu.” (Tanpınar, 2018, s. 26). Benzer şekilde Musul'da yolculuk esnasında annesini kaybeden Tanpınar, ciddi bir travma yaşadığını “Biraz iyileşip sokağa her çıkışımda birkaç cenaze ile, sefaletin her nevi ile karşılaşılırdım. (...) Her kımıldanısta hastalıkla, açlıkla kemirilmiş insan yüzleri görüyordum.” (Nabi, 1976, s. 45) sözleri ile anlatır. Yazar Tanpınar ile kurmaca karakter Mümtaz'ın birbirine benzer duygu ve düşüncelere sahip olması, *Huzur*'un otobiyografik yanına işaret eden bir açılım olarak düşünülebilir.

5. Sanat Estetiğinin Oluşumu/ Muhayyile Adamı Olarak Mümtaz ve Tanpınar

1916 yılı Tanpınar'ın sanat hayatını derinden etkileyecek, onun şahsiyetinin şekillenmesinde büyük rol oynayacak olayların yaşandığı bir yıldır. Bir sonbahar zamanı Antalya'ya gelen yazar, burada denize adeta âşık olur. Sanatının derinlikli tarafını oluşturacak olan bu deniz manzarası, aynı zamanda yazarın muhayyilesini besleyen önemli bir kaynak haline gelecektir. Özellikle denizin iki manzarası onu büyüler:

“Biri bu kayalıkların sahile bakan bir yerinde sabah ve akşam saatlerinde durgun denizin ışıkla ve dipteki taş ve yosunlarla aldığı manzaradır. Bu kayalıklarda beni mesut eden şeylerden biri de yine sakin saatlerde kovuklara suyun dolup boşalmasıydı. Bir de öğle saatlerinde güneş vuran suyun elmas bir havuz gibi genişlemesi.” (Enginün-Kerman, 2008, s. 21).

Denizin bu muazzam manzarasının *Huzur*'un başkişisi Mümtaz üzerinde de benzer bir etki oluşturduğu görülür. Akşama yakın saatlerde Hastane üstüne çıkan Mümtaz orada, büyük kayalar üstünde oturup akşam saatlerini geçirmeyi, durulmuş suyu seyretmeyi, dalgaların sesini dinlemeyi sever.

1921'de Antalya'ya tekrar dönen Tanpınar, muhteşem deniz manzarası karşısında daha önceden duymadığı ölümü düşünür. Bu güzelliğin, tuhaf bir ölüm düşüncesinin arasından kendisine geldiğini belirten yazar “Hiçbir şey bu kadar insana yakın buna rağmen bu kadar ezici, ondan ayrı olamazdı.” (Enginün-Kerman, 2008, s. 21) diyerek güzellik ve ölüm düşüncelerinin kendisindeki tesirini dile getirir. Aynı tesir *Huzur*'da Mümtaz'da da görülür: “Bu kalabalığın gündüz ışığında bile insanı ürperten bir manzarası vardı. Onlar canlı bir tabiat parçasından ziyade, kim bilir hangi felaketle oldukları yerde donup kalmış mahlûklara benzerlerdi.” (Tanpınar, 2018, s. 36).

Aynı yıllarda (1921) denizin bir başka manzarasıyla karşılaştığını belirten Tanpınar, günlüklerinde bahsettiği Güvercinlik denen deniz mağarasını görür. Mağaranın ondaki tesiri bir daha silinmeyecek biçimde içine işler: “Bu mağara suyun hücumuyla açılıp kapanan aydınlığıyla benim için mühim bir şey oldu.” (Enginün-Kerman, 2008, s. 21) diyerek estetiğinin temelini oluşturan rüya fikrini biraz da bu mağaraya borçlu olduğunu belirtir. *Huzur*'da Antalya'da yer alan Hastane üstündeki kayaların, Güvercinlik ve denizin Mümtaz'ın ruh dünyasını ördüğü, şahsiyetinin ve sanatçı yanının oluşmasında rol oynadığı görülür: “Bu dalgaların ona getirecekleri bir şey olduğunu mu sanıyordu; yoksa mağaranın içine dolup

boşalan suyun o acayip uğultusuna mı kendini kaptırmıştı? Bu seslerde onun için neyin, hangi sırrın daveti vardı?” (Tanpınar, 2018, s. 37). Tanpınar'ın estetik dünyasını şekillendiren bu mağara ve deniz, aynı şekilde Mümtaz'ın da şahsiyetine derinden tesir etmiştir. Böylece gerçek bir yaşam kişisi ile kurgusal bir kişinin hem davranışta hem duyguda hem de düşüncede birleşmesi, romanın otobiyografik açılımına önemli bir katkı sağlamaktadır.

6. Maziden Bugüne Açılan Kapı: Zaman

Tanpınar'ın zaman kavramına yönelik düşüncelerinin *Huzur*'da ele alınması, romanın otobiyografik yönüne gönderme yapmaktadır. Tarihin ilk çağlarından beri filozoflar tarafından çoğu kez ontolojik bir vaka şeklinde ele alınan zaman hakkındaki genel yaklaşım, onun geçmiş, şimdi ve gelecek olmak üzere üç boyuttan oluştuğu kabulüne dayanır. Bunlardan hangisinin daha önemli olduğu konusu da filozoflar arasında görüş ayrıklarına yol açmıştır. Zamanın değişkenliğine vurgu yapan Platon, “zamanın geçmişi, şimdiyi ve geleceği içine alan sürekli bir oluş ve sınırsız bir bütünlük içinde” (Tanrıtanır-Tütak, 2015, s. 34) hareket ettiğini söyler. Dolayısıyla zaman, döngüsel bir çizgide ilerlemektedir. Aristoteles'e göre ise zaman anların toplamından başka bir şey değildir ve gerçek olan sadece şimdiki zamandır (Topakkaya, 2008, s. 567). Zamanı önce ve sonra şeklinde kategorize eden ve şimdiki zamanı bu iki zaman arasında bir köprü olarak düşünen Aristoteles'e göre zaman ya vardır ya da yoktur. Onun var olmasını belirleyen, içinde bulunduğu şimdiki andır. Geçmiş, bir zamanlar olup bitmiş olmasından dolayı, gelecek ise henüz gerçekleşmemiş olmasından dolayı yoktur. Yani biri olup bittiği için var olmamıştır diğeri de var olmamış olduğu için zaten yoktur (Öztürk, 2007, s. 11). Böylece Aristoteles'in zaman tanımlamasında geçmiş ve gelecek, ân'ın yani şimdinin üzerinde şekillenerek mevcudiyet kazanmaktadır.

Zaman kavramını yirminci yüzyılda ontolojik düzeyde sorgulayan önemli isimlerden biri de Henri Bergson olmuştur. Tanpınar üzerinde önemli bir etkiye sahip olan Bergson'un zaman konusundaki görüşleri, *Huzur* romanında bir izlek olarak işlenmiştir. Bergson sezgiye dayalı felsefesiyle, pozitivist felsefenin her şeyi akılla ele alan, akli biricik öğrenme kaynağı olarak gören anlayışına karşı çıkar. Böylece insani ve manevi değerlerin önemini vurgulayan bir düşünceye işaret eder. Bergson'un zaman anlayışında olmuş bitmiş, ölçülebilir düşüncenin yeri yoktur. Ona göre zaman, pozitivistlerin yaptığı gibi matematiksel veriler ışığında hesaplanabilen, soyut ve sembolik bir değerler dizgesi değildir. Bergson “süre” kavramı üzerine inşa ettiği zaman felsefesinde, gerçek (reel) zamanı deneyimlerle, içsel yaşamla ilişkilendirerek ona bir somutluk kazandırmaya çalışır. İnsanların toplum içerisindeki günlük yaşamlarının saat, dakika gibi matematiksel birimler vasıtasıyla yönetilmesi Bergson'a göre zamanın akışkanlığını yok sayarak onu durgun, hareketsiz bir hale getirir (Cevizci, 2017, s. 974-981). Bu nedenle Bergson'un zaman felsefesinde hareket/devinim, zamanı tamamlayan, zaman ile ilişkilendirilen en önemli fenomen haline gelir. Çünkü hareket aynı zamanda bir süre içerisinde gerçekleşen ve dolayısıyla devamlılığa sahip olan bir kavramdır. Ancak Bergson, hareket ve zamanın birlikteliğini vurgularken aradaki farka da dikkat çeker: Hareketin açıklanabilmesi için zamana ihtiyacı vardır çünkü bir olayın gerçekleşmesi süre dâhilinde olmaktadır. Oysa zamanın açıklanabilmesi için harekete ihtiyacı yoktur (Florez, 2015, s. 53). Dolayısıyla onun zamanı, gelişerek değişen ve değişerek sürekli ileriye doğru akan, akarken de yaratıcı bir oluşun içinde hayatta birlikte var olan bir süreyi ifade etmektedir. Bergson'un zaman felsefesinde geçmiş, şimdi ve gelecek bir bütün, bir oluş halinde var olmakta ve birbirini tamamlamaktadır.

Tanpınar'ın üzerinde önemle durduğu zaman ve şuur telakkisi büyük ölçüde Bergson'dan izler taşır. Bergson'un değişerek devam etmek ve devam ederek değişmek ilkesi uyarınca Tanpınar da değişimin ve devamlılığın önemini kavrayan bir anlayışa sahiptir. Ona göre değişim ve devamlılık, birbirinden ayrılmayacak ölçüde bütünlük taşır. Tanzimat'a kadar Türk toplumunda bu ilkenin geçerli olduğunu ancak bundan sonraki süreçte “‘devamlılık'ın kaybedildiğini düşünen yazar, uğranılan 'sekte'nin ciddi bir kırılma olduğunu saptamakla birlikte; 'sıçrama' ve 'ufuk değiştirme' noktalarında her milletin mazisinden güç alışının altını çizer.” (Aydın, 2002, s. 126). Dolayısıyla Tanpınar'da zaman, geçmiş/mazi ile gelecek/istikbalin birlikteliğinden oluşan bir içeriğe sahiptir. Onun zaman kavrayışında -tıpkı Bergson'da olduğu gibi- geçmiş geçip giden, gelecek de henüz gerçekleşmemiş olan anlamına gelmez. O, geçmişin geleceği şekillendireceğini düşünmektedir.

Tanpınar'ın zaman konusundaki düşünceleri ile *Huzur*'da Mümtaz'ın zaman kavramına yaklaşımı arasında önemli bir benzerliğin olduğu görülür. Geçmiş mazi şeklinde ele alan Mümtaz'ın zihninde geçmiş, asla geçip gitmeyen, bugünde yaşayarak yarını da şekillendiren bir fonksiyona sahiptir. Nitekim sadece Mümtaz değil roman kahramanlarının çoğu maziden bugüne yansıyan, geçmişin birçok olayını, durumunu, eşyasını belli bir mana çerçevesinde bugüne taşıyarak mevcudiyet kazanan kişiler olarak yerlerini alır. Mesela Mümtaz, hasta olan İhsan abisine bakıcı bulmak için sokakta gezinirken türkü söyleyerek oyun oynayan kız çocuklarını dinler: “Aç kapıyı bezirgânbaşı, bezirgânbaşı/Kapı hakkı ne verirsin? Ne verirsin?..” (Tanpınar, 2018, s. 23). Mümtaz, bir zamanlar Hekimoğlu Ali Paşa'nın konağı bulunan bir mahallede, bu fakir kıyafetler içindeki kız çocuklarının söylediği türkünün eşliğinde kendisini tuhaf düşünceler içinde hisseder. Aklına sevdiği kadın Nuran gelir; Nuran'ın da çocukluğunda bu oyunu mutlaka oynadığını, ondan evvel annesinin, ninesinin de aynı türküyü söyleyerek aynı oyunu oynadıklarını düşünür. Mümtaz'a göre devam etmesi gereken şey bu türküdür. Çocuklar, ninelerinden kendilerine intikal eden bu türküyü söyleyerek büyümelidirler. Çünkü hayatta her şey değişmektedir ancak değişmeyen tek şey insanın kendi milli benliğidir.

Mazinin değişerek devam etmesi, bugünle arasındaki bağların sıkı sıkıya korunması gerektiğini düşünen Tanpınar, Mümtaz'ın da aynı şekilde düşünmesini sağlar. Mümtaz'a göre mazi, eskimiş değerler silsilesi olarak değil bizi biz yapan milli karakterle temsil edilir. Yazarın bununla ilgili Mümtaz'a düşündürdükleri hakkında Aydın, şöyle bir yorum yapar:

“Mümtaz'ı sürekli genişleyen ve çizgi halindeki geçmiş, musiki, mimari ve diğer unsurlarla yansıtır. Onun için mazi, sürekli değişen, genişleyen, aynı zamanda, sırt dönülmemesi gereken bir 'yarın' görünümündedir. Mazinin yeniden kuruluşu sayesinde hayatın renklenme düşüncesi Mümtaz'ı 'dün'e ve dolayısıyla da yaşanan hatıralar kümesine bağlar.” (Aydın, 2002, s. 131).

Mazinin bir parçası olduğumuz için ona bu kadar bağlandığımızı düşünen Mümtaz, ihtiyacımız olan yeni hayat için, ufuk değiştirebilmek için bir yere basmanın lüzumuna inanır ve onun için bir hüviyete ihtiyaç duyar. Bu hüviyeti ise her milletin kendi mazisinden aldığını söyleyerek mazi ile olan bağımızın ne kadar önemli olduğuna gönderme yapar. Tanpınar, mazi hakkındaki düşüncelerini Mümtaz'a da söyletmekle romanın otobiyografik açılımında önemli bir ayrıntıya yer vermiş olur.

7. Sanat Estetiğinin Kurucu Ögesi: Musiki

Musiki, Tanpınar'ın estetik dünyasının bir başka kurucu ögesidir. Musikiyi sanattan ziyade dine benzeten Tanpınar, insan ruhunu etkileyen bir yaratıcılık alanı görmekle birlikte bu alanı, Osmanlı toplumunda kültürel sürekliliği en iyi temsil eden estetik bir yapılanma şeklinde değerlendirir. XIX. yüzyılın ortalarına kadar toplumsal zevkimizi en iyi idare eden tek sanatın musiki olduğunu söyleyen Tanpınar, sadece Türk musikisine değil Batı musikisine de hayrandır. Paris'teyken (1953) Galliera müzesine giden yazar orada, 1931'den beri sevdiği Mozart'ın serenadını duyar. Bu serenat onda yeni ve derin bir vaadi, kaybedilip bulunan bir saadeti, bir tazeliği açığa çıkarır. Bu, onunla Batı müziği arasında bir daha kopmayacak ilk sağlam temellerin atılmasına vesile olacaktır. Nitekim kendisi de yazdığı günlüklerinde bu durumu şöyle anlatır: “Ben bundan sonra yalnız musikiden bir şeyler ümit edebilirim. Hayatımı onun etrafında kurmaktan başka hiçbir çarem yoktur (...) Ben ancak musikiden hareketle, onun vasıtasıyla poetik dünyamı kurabilir, yani kendime bir iç alem hazırlayabilirim!” (Enginün-Kerman, 2008, s. 83).

Tanpınar'ın musikiye olan bu hayranlığı, yazarı *Huzur* romanının yapısal kurgusunda müzik formatını kullanmaya kadar götürmüştür. Berna Moran (1995, s. 207)'a göre *Huzur*, müzik formatına uygun bir şekilde kurgulanmıştır. Romanın kişi adları ile anılan dört bölümden oluşması, bir müzik eserindeki –belki de senfonideki- bölümlerin işlevini yüklenmesiyle ilgilidir. Bu bölümlerin her biri belli bir duygunun, bir ruh halinin egemenliği üzerine kuruludur. Kesin olmamakla birlikte Moran, birinci bölümün sıkıntılı, ikinci bölümün neşeli, üçüncü bölümün melankolik, dördüncü bölümün ise çok sıkıntılı bir şekilde ilerlediğini belirterek romanın müzik formuna göndermede bulunur. Tanpınar'ın gerçekte böyle bir niyetle romanını yazıp yazmadığı bilinmemektedir. Ancak onun musiki konusunda söyledikleri Moran'ın bu yorumunu haklı çıkaracak niteliktedir. Bunu Tanpınar'ın Yaşar Nabi'ye vermiş olduğu bir röportajdan çıkarmak mümkündür: “Her eserimin başında –en küçük şiirim bile- Garptan veya bizden bir musiki eseri vardır.

Ve belki de beni şahsiyetimin asıl idrakine ancak eriştiğimiz zaman varlığını öğrendiğimiz noktalara götüren musikidir. Kompozisyon için örneğim de musiki olmuştur.” (Nabi, 1976, s. 51). Moran'ın belirttiği gibi *Huzur*'un musiki formatına uygun tarzda yapılandırılması, Tanpınar'ın bu sözlerinin haklılığını ortaya koymaktadır. Buna göre yazar, roman kahramanlarını ruh hallerine uygun bir fonda vermiştir. Olayların gidişatını, kişilerin duygu ve düşünce dünyalarını yönlendiren ana izleğin musiki olduğu görülür. “Klasik Türk müziğine ait makamlar, asli kişilerin bünyelerini saran kan damarları gibi çeşitli düşünce ve duygularla birleşerek mükemmel bir kompozisyon” (Gündüz, 2012, s. 453) oluştururken o kişilerin hayatlarına yön veren bir unsur olarak da romanın merkezinde yer alır. Bunu Mümtaz ile Nuran'ın buldukları ve sevdikleri yerlere musiki ile ilgili ayrı ayrı isimler takmalarından anlamak mümkündür. Her bir isim onların taşıdığı heyecanın, birbirlerine olan muhabbetin, hayallerin sembolü durumundadır.

Musikinin ruhları derinden sarsan, Mümtaz ile Nuran'ın iç dünyalarını başka âlemlere götüren asıl etkisi, Tefik Bey ile Emin Bey'in yapmış oldukları ayın sırasında doruğa ulaşır. Burada Tanpınar'ın musikiye yüklediği anlam daha net bir ifade imkânı kazanır: “Nuran uçmak, kendi hızı içinde tavanı delmek, göklere yükselmek istiyordu. Beraberinde, bütün dünyası beraberindeydi. Uçmak ve kaybolmak. (...) Orada bir umman kabarıyor, burada bir orman kül oluyor, yıldızlar birbirleriyle öpüşüyorlar, Mümtaz'ın elleri erimiş baldan imişler gibi dizinden aşağı akıyordu.” (Tanpınar, 2018, s. 288-289). Tanpınar'ın musiki hakkındaki düşüncelerinin Nuran ve Mümtaz'daki yansıması, romanın otobiyografik açılımında bir gönderme olarak değerlendirilebilir.

8. Milli Değerler Etrafında İhsan ve Tanpınar

Huzur'a otobiyografik açılım sağlayan bir başka unsur da Tanpınar'ın medeniyete, değerler çatışmasına, milliliğe dair düşüncelerine yer vermesidir. Tanpınar, romanın başkahramanı Mümtaz vasıtasıyla bu konulardaki düşüncelerini romanda dile getirmiş böylece romana otobiyografik bir açılım kazandırmıştır. 1932'ye kadar aşırı bir Garpcı olduğunu ve Şark'ı tamamıyla reddettiğini, 1932'den sonra ise Şark'ta yaşadığını söyleyen Tanpınar, asıl yaşama iklimimizin nasıl olması gerektiğine dair şu açıklamayı yapar: “Çoktan beri asıl gayenin kendimizi bulmak veya vücuda getirmek olduğuna inanıyorum. Belki de hakiki şahsiyet yoktur ve bizim benlik dediğimiz şey ilk yahut en büyük ibda ve ihtiramız bir kelime ile masalıdır.” (Nabi, 1976, s. 52). *Huzur*'u bu terkinin araştırmaları neticesinde ortaya çıkardığını belirten Tanpınar, bu konudaki düşüncelerini İhsan vasıtasıyla açıklamıştır. Buna göre İhsan, milli benlik ve milliyetçilik konusunda şunları söyler:

“Kendimizi tanımamızı ve sevmemizi istiyorum... Ancak bu suretle insanı bulabiliriz. Kendimiz olabiliriz... (s.261). Ben içinde yoğrulduğumuz tekneden işe başlamak istiyorum. Ben Türkiye'yim. Türkiye benim adesem, ölçüm ve realitemdir. Kâinata, insana, her şeye oradan, onun arasından bakmak isterim (s. 271). Yalnız bir şeyi biliyoruz. O da birtakım köklere dayanmak zarureti. Tarihimize bütünlüğünü iade etmek zarureti. (...). Mazi ile alakamızı yeni baştan kurmamız lazım. (...) Maziyi ihmal edersek hayatımız da ecnebi bir cisim gibi bizi rahatsız eder (s. 266-267). Eski, her zaman yanı başımızda duruyor. Bir yığın yarı ölü şekiller hayata müdahaleye hazır bekliyor. Diğer taraftan yeni ile Garp ile münasebetimiz sadece akan bir nehre sonradan eklenmekle kalıyor. (...) Yeniye başından itibaren bizim olmadığı için şüphe ile eskiye eski olduğu için işe yaramaz gözüyle bakıyoruz (s.262).” (Tanpınar, 2018).

İnsanın şahsiyeti ile maziye birbiriyle bağlantılı biçimde ele alan, tarihi onun için vazgeçilmez bir unsur olarak kabul eden Tanpınar'da geçmişin nostaljik bir duruştan ileri gelmediğini belirten Aydın (2002, s. 127), onun bu düşüncesinin millilikten doğduğuna, milli bir görüşten hareketle evrensel olana uzanabileceği inancında olduğuna dikkat çeker. Yazar, Nabi (1976, s. 47)'ye vermiş olduğu röportajda hiçbir milletin münevverinin bizim kadar içtimai olamayacağını, iki yüz sene muhasara edilmiş bir kale nizamıyla yaşayan Türk milletinin, muhasara şiddetlendikçe kendisini cemiyete bağışladığını söylemiş ve bu halin, kendi nesli içerisinde büsbütün kuvvetli olduğunu, çocukluğunun hangi devresine bakılırsa bakılsın, etrafında ve kendi içinde bu vatan endişesinin görüldüğünü belirtmiştir. Yazar Tanpınar'a ait bu düşüncelerin *Huzur*'da benzer şekilde İhsan tarafından dile getirilmesi, romanın otobiyografik açılımında önemli bir noktaya işaret etmektedir.

9. Sonuç

Huzur, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın gerçek yaşamından ve mizacından önemli izler taşıyan bir roman olmasına rağmen otobiyografik roman kategorisine dâhil edilemez. *Huzur*'un otobiyografik bir roman olarak değerlendirilememesinin en önde gelen nedeni, yazar-anlatıcı özdeşliğine dayalı olmaması ve romanda birinci tekil şahıs (ben) yerine üçüncü tekil şahıs (o) anlatımının kullanılmasıdır. Tanpınar, kendi yaşamındaki gerçeklere romanında yer vermiş fakat bunları geri planda durarak üçüncü şahsa anlattırılmıştır. Yazarın bu tutumunu, kendi dışına çıkma, başkalarına ulaşma isteğine bağlayan Kaplan, (1987, s. 36), böylelikle Tanpınar'ın daha nesnel olabileceği düşüncesi taşıdığını söyler. Tanpınar, Mehmet Kaplan'a göre, hayatı ve insanları benliğinin arkaşından gören, başkalarını kendileri için değil, kendi hayatında olduğu ve kendisine dokunduğu için seven biridir. Dolayısıyla yazar, bu her şeyi kendi benliğinin arkasından görme alışkanlığından kurtulmak için "ben" şahsına dayalı öznel bir anlatım yerine "O" şahsına dayalı bir anlatım tarzını tercih etmiş olabilir. Tanpınar, her an kendi içine dalmaktan sakınmak dolayısıyla sübjektif âlemden kurtulmak istediği için bu yolu izlemiş olabilir.

Huzur'daki anlatımın merkezinde duygu ve düşünce yönünden yazara çok benzeyen Mümtaz'ın olması, gerçekte Tanpınar'a her şeyi anlatabilme rahatlığı sağlamıştır. Hayatını anlatmak isteyip de buna cesaret edemeyen ya da anlatmaktan çekinen yazarların, kurmacaya yönelerek bu boşluğu doldurmaya çalıştıkları görülür. Otobiyografinin objektifliği karşısında kurmacanın sübjektifliği, yazar açısından bir nevi rahatlama egzersizi niteliğinde olabilmektedir. Tanpınar'ın da bu gerekçelerden dolayı gerçek yaşamını doğrudan anlatmak yerine, yaşamını referans almayı tercih etmiş olması ihtimal dâhilindedir. Otobiyografi türünde eser yazmayıp kurmaca türde kalem oynatan Tanpınar, *Huzur*'da Mümtaz ve diğerleri vasıtasıyla kendini ben şahsı içine hapsetmeyerek üçüncü bir şahsın ilahi bakış açısıyla düşüncelerini ifade edebilmiştir. Kurmaca bir karakter olan ve Tanpınar'a çok benzeyen Mümtaz, reel bir yaşamın insanı olan Tanpınar'ın bilinçaltı bölgesini bilinç düzeyine taşımış; düşüncelerini, duygularını açıklamada ona tam bir serbestlik tanımıştır. Sadece Mümtaz değil, romanın tematik yapısında yer alan diğer kahramanlar da Tanpınar'ın gerçek yaşamındaki ayrıntıları dile getiren birer kurmaca figür olarak romandaki yerlerini almıştır. Bu nedenle Tanpınar'ın gerçek yaşamı, bu yaşam içinde yer alan kişiler, mekânlar ve yazarı doğrudan ya da dolaylı yoldan ilgilendiren daha birçok unsur *Huzur* romanında kurmaca bir düzlemde anlatılmıştır. Bu yönüyle *Huzur*, otobiyografik açılımlar sergileyen bir roman niteliği kazanmıştır.

Başlıca sekiz bölüme ayrılarak değerlendirilen *Huzur*, merkezde Mümtaz olmak koşuluyla, Tanpınar'ın gerçek yaşamı çerçevesinde incelenmeye çalışılmıştır. Buna göre gerçek kişi Tanpınar ile kurmaca kişi Mümtaz arasında özellikle çocukluk yılları, sanat estetiğinin oluşumu, yaşanan/gezilen/sevilen mekânlar, zaman telakkisi, musikiye olan hayranlık, milli değerlere bağlılık ve tarih şuuru açısından duyguda, düşüncede, yaşantıda önemli benzerliklerin olduğu tespit edilmiştir. İlk etapta roman kahramanlarında kendini gösteren bu benzerliğe bakılırsa, yazarın kendi düşüncesini işlemek için bu kahramanları seçtiği izlenimine kapılmak mümkündür. Nitekim Mümtaz ile Nuran, eski ile yeni değerler arasında tereddütler yaşayan ve bundan rahatsızlık duyan Tanpınar'ın vicdanî yanını temsil ederken İhsan, Tanpınar'ın hocası Yahya Kemal'den miras aldığı tarih ve millilik konularındaki düşüncelerine ayna tutar ve Tanpınar'ın milli bilincini temsil eder. Mümtaz'ın savaş gölgesinde geçen çocukluğu onun düşünce ve duygu dünyasını şekillendirirken bu çocukluk aynı zamanda Tanpınar'ın bilinçaltı bölgesini oluşturur.

Huzur, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın tabiata, insanlara, olaylara, eşyaya, zamana, medeniyete, musikiye, mimariye, yeni ve eskiye, Doğu'ya ve Batı'ya bakışını yansıtan bir romandır. Gerçek yaşamdan ilham almakla birlikte geçişin bizatihi kendisi değil, kurmacasıdır. Bu nedenle *Huzur* romanını, otobiyografik bir romandan ziyade otobiyografik açılımlar sergileyen bir roman kategorisinde değerlendirmek mümkündür.

10. Extended Abstract

The plot told, the idea processed and the characters in the novel largely match with the real life of the author. Especially the striking level of resemblance between the heroes of the novel and the people in Tanpınar's life strengthens the autobiographical aspect of the novel. Mümtaz one of the main characters of the novel, is almost Tanpınar himself. İhsan who takes place as Mümtaz's Uncle's son, resembles his teacher Yahya Kemal, who had a deep effect on Tanpınar with his perspective of life and his character. Nuran the love of Mümtaz, is thought to be a young and beautiful woman whom Tanpınar saw a few

times during his assistanship years. The similarity between Tanpınar's real life and the heroes of the novel provide great convenience to the author in developing the plot and arguments of the novel.

It can be said that while developing the plot in *Huzur*, Tanpınar took his life as a reference and accordingly turned his inner voice into his external voice. The novel in which the republican intellectual's problems took place, the author tried to reveal the content of these problems through the heroes of the novel. Accordingly, Tanpınar provided an important opening to autobiographical identity of the novel by revealing his feelings, thoughts and observations with techniques such as stream of consciousness and inner monologue in *Huzur*. In this context it is possible to say Mümtaz is a figure representing Tanpınar's "inner voice and subconscious" who attracts attention with his individual depressions and psychological unrest.

Nuran, the woman who Mümtaz loves, represents Tanpınar's "conscientious" side as someone who gets confused between old and new values and has hesitations because of this. İhsan who has an important place in Mümtaz's life, as he is both his Uncle's son and his teacher, can be considered as a figure representing the "national" side of Tanpınar, who wants to an essential return to our own realities and create a new literature on the point of taking ourselves seriously.

All these heroes came together in accordance with representation of the author, they seem to have taken their place in the novel to articulate the feelings and thoughts of the author, Tanpınar who forms his characters by analyzing the souls of novel characters also had the opportunity to tell his feeling and thoughts easily thanks to the psychological depth he gained to the novel so he made an important reference to the autobiographical aspect of the novel. Mümtaz's childhood which passed in the shadow of the war and the trauma caused by his childhood will be the source of his mental depression and individual unrest of young and adult Tanpınar in the following years. Child Mümtaz who lost his childhood happiness with the death of his father, who couldn't filled the gaps in his mind and who had grief because he couldn't comprehend his life yet, is like the concrete form of Tanpınar's feelings and thoughts living in his subconscious. Tanpınar who deeply cares about Mümtaz's soul analysis, also discloses details about himself. Because the fictional character Mümtaz is very similar to real Tanpınar who is a real character.

Although *Huzur* contains autobiographical elements, it can not be directly evaluated in the category of autobiographical novel. Because *Huzur* doesn't have aspects of autobiographical novels. The aspects of the autobiographical novel, listed as the main author-narrator identity, first person narration and narration of the real life are unavailable in *Huzur*. Containing autobiographical elements referring to Tanpınar's life, *Huzur* can only be evaluated as a novel which contains autobiographical elements. In other words Tanpınar added self-inspired characters to a fictional story. These characters refer to important details about the real life of the author. The characters in the novel and the thought processed are based on the reality but they are told without being tied to reality and this allows *Huzur* to be evaluated as a semi-autobiographical novel.

The novel *Huzur*, which contains autobiographical elements, is mainly examined in eight chapters in this study. In this way it has been tried to reveal what the autobiographical elements that reflected from real life to novel are and how these elements contribute to autobiographical identity of the novel.

Keywords: Ahmet Hamdi Tanpınar, Huzur, Autobiography, Novel, Autobiographical Novel.

Kaynakça

- Aydın, E. (2002). Ahmet Hamdi Tanpınar'da Tarih ve Zaman. *Hece Dergisi Ahmet Hamdi Tanpınar Özel Sayısı*, S. 61, 126-146.
- Cevizci, A. (2017). *Felsefe Tarihi Thales'ten Baudrillard'a*. İstanbul: Say.
- Coşkun, B. (2010). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Hikâye ve Romanlarında Mekân - Rüya İlişkisi Üzerine Bir İnceleme: Mekân İçinde Rüya, Rüya İçinde Mekân. *Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları* 3, S. 3, No. 3, 77-107.
- Enginün, İ., Kerman, Z. (2008). *Günlüklerin Işığında Tanpınar'la Baş Başa*. İstanbul: Dergah.
- Flórez, J. A. (2015). Durée and temporality: a defense of Bergson's conception of time. *Discusiones Filosóficas*. Pp. 49-61. doi:10.17151/difil.2015.16.27.4.
- Glatch, S. (2020). What is Autobiographical Fiction? An Introduction to the Genre.

<https://writers.com/what-is-autobiographical-fiction> (Accessed: 09 November 2021).

Gündüz, O. (2012). Cumhuriyet Dönemi Türk Romanı. *Yeni Türk Edebiyatı 1839-2000*. (Ed. Ramazan Korkmaz). Ankara: Grafiker.

Işın, E. (2003). A'dan Z'ye Ahmet Hamdi Tanpınar. *Kitaplık Dergisi*, S. 65.

Kara, H. (2019). Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Savaş Eleştirisi: Huzur'da Savaş, İstirap ve Birey. *Dil ve Edebiyat Araştırmaları (DEA)* 20, 13-46.

Kaplan, M. (1987). Bir Şairin Romanı: Huzur. *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar II*. İstanbul: Dergah.

Moran, B. (1995). *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*. İstanbul: İletişim.

Nabi, Y. (1976). *Diñkü ve Bugünkü Edebiyatçılarımız Konuşuyor*. İstanbul: Varlık.

Narlı, M. (2009). Otobiyografi ve Roman/Otobiyografik Roman. *Turkish Studies*. 4(1), 901-909.

Olney, J. (1972). *Metaphors of Self the Meaning of Autobiography*. New Jersey: Princeton University Press.

Öztürk, K. (2007). *Henri Bergson'da Süre*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı, Ankara.

Pascal, R. (1959). The Autobiographical Novel and The Autobiography. *Essays in Criticism*. Volume IX, Issue 2, pp. 134-150. <https://doi.org/10.1093/eic/IX.2.134>

Tanpınar, A. H. (1995). *Yahya Kemal*. İstanbul: Dergah.

_____ (2018). *Huzur*. İstanbul: Dergah.

_____ (2000). *Beş Şebir*. İstanbul: Dergah.

Tanrıtanır, B.C., Tütak, B. (2015). Henri Bergson'un Süre Felsefesinin William Faulkner ve Ahmet Hamdi Tanpınar'da Yansımaları. *The Journal of Academic Social Science Studies (JASSS)*, S. 40, 33-44. Doi:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS3153>

Topakkaya, Arslan. (2008). Geçmiş Zaman Gerçekten Geçmiş midir? *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. C. 1(4), 566-573.

Araştırmacıların Katkı Oran Beyanı/ Contribution of Authors

Yazarların çalışmadaki katkı oranları %100 şeklindedir.

The authors' contribution rates in the study are %100 form.

Çıkar Çatışması Beyanı / Conflict of Interest

Çalışmada herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.

There is no conflict of interest with any institution or person in the study.

İntihal Politikası Beyanı / Plagiarism Policy

Bu makale İntihal programlarında taranmış ve İntihal tespit edilmemiştir.

This article was scanned in Plagiarism programs and Plagiarism was not detected.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı / Scientific Research and Publication Ethics Statement

Bu çalışmada Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi kapsamında belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules specified within the scope of the Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive were followed.